

## KİTAPLAR ARASINDA

J. BENZING, *Einführung in das Studium der altaischen Philologie und der Turkologie*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden 1953. VIII+142 s.

Türk dili ve edebiyatı üzerinde araştırmaların genişleyip dağılmasından ve Altay dillerinden bahsedilmeğe başlanıldan beri gerek konuya başlayanlar, gerekse onun her hangi bir kolunda derinleşenler için kılavuzluk edecek bir esere duyulan ihtiyaç gittikçe artmaktadır. Türk dili üzerinde etraflı ve keskin görüşlü araştırmaları ile değerini ilgililere kabul ettirmiş olan yazarın bu kitapla böyle bir boşluğu doldurduğu söylenmelidir. Eser Türk dilleri kadar öteki Altay dillerini aksettirmekten geri kalmamaktadır. Gerçekten zamanımızda türkçenin moğolca ve tunguzca ile akrabalığı üzerinde çok durulmuş ve ilgililer bu bahiste görüşün leh ve aleyhinde olmak üzere iki cepheye ayrılmışlardır. Yazarın Altay dilleri arasında bir akrabalık bulunduğuna inanmadığı halde tunguzca ve moğolca araştırmalarını türkçe üzerindeki çalışmalarla bir cilt içerisinde toplaması ayrı bir manataşsa gerek. Muhakkak olan bir şey varsa, o da Altay dilleri arasında git gide artan bir karşılaştırma yapıldığı ve bunlarda, söz hazinesi ve şekillerde birlik olmasa bile, başka pek çeşitli yönlerden benzer taraflar bulunması dolayısıyla, türkçe, moğolca ve tunguzcanın bir arada ele alınması zaruretine bu suretle de işaret edilmiş olmaktadır. Bu eser olsun, başta Edebiyat Fakültemiz olmak üzere, hâlâ yalnız türkçe ile uğraşan araştırmacılarımız ve bilim kurullarımız üzerinde hayırlı bir tesir yapabilse!

Bir çok filologyaların çoktan doldurdukları bir boşluğa türkologya ve altaistik alanında cevap veren bu eser uzun yıllar bir el kitabı olarak kullanılacağına benzemektedir. Yazarının yorulmak bilmez gayreti sayesinde pek dağınık ve biri birine kapanmış âlemlerden elde edilen kitaplarla bugünün şartları ile âdeta imkânsız sayılabilecek bir şey gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple eser hiç bir suretle küçümsememeyeceği gibi, yardımcı olarak elden düşürülemez.

Umumî olarak hakkında şunlar söylenebilir: Esere niçin «Altay filologyası ve türkologya araştırmalarına giriş» dendiğini anlamak.

güç oluyor. «Türkologya» demekle acaba türkçeye ayrı bir yermi verilmek istenmişti? Fakat bu tabir kitabın bahsettiği şeylerin sınırını aşmaktadır. «Filologya» tabiri ile bile eserin sınırları içine girilmiş sayılamazdı. Bu hali ile kitap güzel bir «linguistike giriş» olabilir. Esasen Altay dilleri üzerinde çalışmalar henüz filologyaya uzanmış sayılamaz. Ancak bu bakımdan da zengin rusça bibliografyasında dahi önemli sayılabilecek eksikler vardır. Bazı klâsikleşmiş Batı incelemeleri de eserde yer almamıştır. Hele Türkiye yayınlarına pek eksikliğine yer verilmiştir. Bunlar arasında metin, tıpkı basım ve sözlük gibi faydalı olduklarında su götürmeyenler de vardır.

Eser bir az acele bastırılmış intibasını vermektedir. Almanca olmayan bibliografyada bazı diziliş yanlışları vardır. Hükümlerin verilmesinde de bir acele hava sezilmektedir. Böyle bir kitapta klâsikleşmiş hükümlerin yer alması gerekirdi. Halbuki henüz tartışma konusu hususlarda hükme varılmak suretiyle yanlış inançlar aşılabilir durumdadır.

Bütün bunlara rağmen, şartlar ve imkânlar düşünülecek olursa, J. Benzig'in ne büyük bir işin altından kalktığı daha iyi anlaşılır. Eser altaistik alanında çalışanların ellerinden düşüremeyecekleri bir yardımcı olarak büyük bir ihtiyacı karşılamıştır. Genç bilgenden meslektaşları için daha nice faydalı eserler beklerken doldurduğu büyük boşluktan dolayı kendisine ve basım imkânlarını sağlamış olan O. Harrassowitz firmasına teşekkürü borç bilmeliyiz.

Mecdut Mansuroğlu

A. v. GABAIN, *Türkische Turfan-Texte VIII*, Akademie-Verlag, Berlin 1954. 105 s. + 2 metin tıpkı basımı (büyük boy).

Türk dili üzerinde sistemli çalışmalara başlanıldığı zaman harfleri sesleri vermekte elverişli olmayan yazılarda ses ve şekilce en intizamlı söylenen yeni lehçeler örnek tutulmuş ve böylece meselâ bu güne kadar uygurcanın en iyi yayınlanması olan Bang'ın başkanlığındaki *Türkische Turfan-Texte* serisinde Uygur ve Mani harflerinin yetersizliğine rağmen en gelişmiş ses durumu düşünülerek bu bakımdan dört başı mamur metinler meydana getirilmiştir. Ancak Uygur ve Mani yazıları ile yazılmışken çevri yazı ile normalleştirilen bu metinler Türk seslerini verebilmekte daha elverişli olan Gök Türk yazısı ile zaptedilmiş metinlerle karşılaştırıldığı zaman arada epey